

ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ

ДПС ОСНОВАН 1953.

ЛИСТ ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

Број 487 * година XLIV * ЈУН 2025. * Београд

Издајемо из
овог броја

► Награде и
признања ДПС-а

► Улога
психологије у
време криза

► Притисци на
психолошку
структуру

► Статус психолога
у школама

ОДРЖАН 73. КОНГРЕС ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ ВРЕДНОСТИ ПОД ПРИТИСКОМ: ПСИХОЛОГИЈА ИЗМЕЂУ ИДЕАЛНОГ И РЕАЛНОГ

Највећи и најзначајнији годишњи скуп психолога – 73. Конгрес психолога Србије одржан је од 4. до 7. јуна у хотелу „Црни врх“ на Дивчибарама под слоганом „Вредности под притиском: психологија између идеалног и реалног“. Отварајући овај научно-стручни скуп, председница Друштва психолога Србије и професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду др Тамара Џамоња Игњатовић напоменула је да је ово још један конгрес у низу који се последњих година одвија у знаку социјалне кризе, која се одражава како на друштво у целини, тако и на психологе. Пандемију коронавируса, која је обележила нашу свакодневницу готово три године, заменила је велика друштвена криза изазвана масовним убиствима у Основној школи „Владислав Рибникар“ у Београду и селима Дубона и Мало Орашје, а последњих неколико месеци друштво потресају студентски и грађански протести, који су почели након пада настрежнице железничке станице у Новом Саду, испод које је страдало шеснаест особа.

„Многи од психолога који раде на универзитетима већ месецима не примају плату и боре се за вредности у које верују. Ова нова друштвена криза поново актуелизује питање која је улога психолога у турбулентним друштвеним збивањима и на који начин психолози могу да се изборе са притисцима којима су изложени они сами и њихови клијенти“, истакла је председница Друштва психолога Србије.

Председница Програмског одбора Конгреса психолога Србије 2025. др Милица Лазић, виша научна сарадница на Филозофском факултету у Новом Саду, оценила је да је ове године било пуно квалитетног садржаја, па су чланови Програмског одбора уживали у креирању програма конгреса.

Подсећајући да струковна организација психолога већ годину и по дана вредно ради на припреми Европског конгреса психолога, који ће се одржати од 7. до 10. септембра 2027. године у Београду, у простору Филозофског и Филолошког факултета, директорка Центра за примењену психологију Снежана Милутиновић истакла је то највећи скуп психолога на континенту, који окупља између 2.000 и 3.000 психоло-

га. Осим тога, Србија је постала прва земља Југоисточне Европе којој је припала част да организује овај скуп.

Конгресу психолога Србије ове године укупно је присуствовало 302 учесника, а најпосећенија су била пленарна предавања др Бориса Локића, научног саветника и директора Института за друштвена истраживања у Загребу, који је одржао предавање под називом „Не вјеруј никоме и боји се свакога – међуоднос повјерења и страха међу младима и онима нешто старијима“, коме је присуствовало 115 учесника конгреса и др Александра Бауцала, професора на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, који је одржао предавање на тему „Решавање проблема у сарадњи: PEER тренинг за развој компетенција релевантних за сарадњу“. Најпосећенија сесија била је „Психологија блиских односа“ коју је модерирала Анида Врцић Амар, а сви догађаји на овогодишњем конгресу оцењени су оценом преко 4,5.

На овогодишњем Конгресу психолога Србије додељене су и награде психолозима за које је процењено да су дали највећи допринос струци, а награда за животно дело коју Друштво психолога Србије додељује за дугогодишњи и изузетни допринос развоју психологије као науке и струке додељена је професору Филозофског факултета у пензији др Дејану Тодоровићу. Награда „Др Борислав Стевановић“ за конкурсни период 2023/2024 додељена је књизи Биљане Станковић „Giving Birth To A Subject“. Добитница награде за популаризацију психологије „Живорад Жижа Васић“ је Наташа Тодоровић.

Награда „Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад из психологије примењене у пракси

припала је Сари Дојчиновић, која је одбранила мастер рад под називом „Тестирање интервенција усмерених на здравствена понашања младих: поређење ефеката на здравствено угрожавајућа и унапређујућа понашања“ и Јелени Јашовић, која је одбранила мастер рад под називом „Евалуација програма психосоцијалне подршке намењеног младима: перспективе учесника и пружалаца услуга“. Друштвено признање „Љубомир Љуба Стојић“ за допринос раду и развоју секција, подружница или тела Друштва психолога Србије, реализацију значајних активности од организационог и стручног значаја, успешно ангажовање и умрежавање чланства и афирмацију психологије у широј заједници ове године добили су професор др Владимир Хедрих и редакција часописа „Психологија“, Весна Тафра Роквић, као и Јелена Зулевић и Горан Ракић.

Добитник награде „Никола Рог“ је удружење „Институт за позитивну психологију“ из Новог Сада. Одлуком Скупштине ДПС-а почасно чланство додељено је Живораду Васићу и Јелисавети Роловић. Добитнице награде за први пријављени рад на конгресу који носи назив „Емоционална компетентност у односу на пол, образовање и старост“ су Валентина Нинић и Јована Милатовић. Добитници награде за најбољи постер под називом „Особине личности, пол, образовање, религиозност и политичка оријентација као предиктори различитих друштвених ставова“ су Анастасија Митровић, Дуња Панић, Александра Ђурчин и Селка Садиковић.

Као најзначајнији скуп психолога са ових простора, Конгрес психолога Србије акредитован је од стране Завода за унапређење образовања и васпитања.

Катарина Ђорђевић

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

ПРОФЕСОРУ ДЕЈАНУ ТОДОРОВИЋУ НАГРАДА ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО

Награда за животно дело коју Друштво психолога Србије додељује својим истакнутим члановима за укупан дугогодишњи и изузетан допринос развоју психологије као науке и струке у области научних радова, координације научно-истраживачког рада, образовања научних кадрова, руковођења образовним институцијама, као и за афирмацију наше струковне организације за ову годину припала је др Дејану Тодоровићу, професору Филозофског факултета у Београду у пензији.

Част, велику одговорност и задовољство да донесе одлуку о додели најзначајније награде ДПС-а у 2025. години имао је жири у саставу проф. др Снежана Стојиљковић, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет (у пензији), председница и чланови - проф. др Слободан Марковић, Универзитет у Београду, Филозофски факултет, проф. др Марија Зотовић, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, проф. др Мирјана Францешко, Универзитет Унион у Новом Саду, ФПП - Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркатаћ и проф. др Дарко Хинић, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет.

У предвиђеном року Комисији су достављена три предлога за ову престижну награду ДПС-а и то: проф. др Александра Костић – предлог групе од десет универзитетских професора психологије са неколико факултета Универзитета у Новом Саду, Београду и Нишу; проф. др Зденка Нововић – предлог проф. др Ирене Бошковић, проф. др Дејан Тодоровић – предлог Лабораторије за експерименталну психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду и више чланова Истраживачке секције ДПС-а. Увидом у материјал констатовано је да се предлог номинације др Зденке Нововић, осим што није довољно образложен, не може прихватити јер није сагласан члану 4. Правилника о додели награде за животно дело ДПС-а.

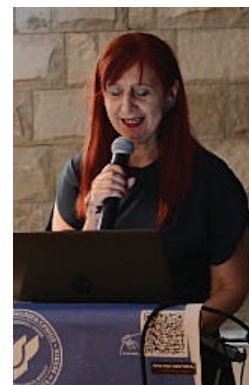
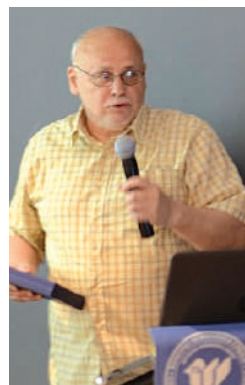
У даљем раду детаљно су разматрани бројни аспекти професионалних и других постигнућа Александра Костић и Дејана Тодоровића, при чему су се чланови жирија руководили и квантитативним и квалитативним показатељима њиховог доприноса, ослонивши се на предочене информације. Темелјна анализа показује да су оба кандидата значајно допринела развоју психологије као науке и струке, афирмацији психологије у широј академској заједници, а неговањем међународних контаката посредно и промоцији струковног удружења. Укупно узев, предност професора Тодоровића огледа се у високој научној продукцији, оригиналности и утицајности његових научних радова, великом професионалном угледу у међународној јавности и изузетном доприносу развоју истраживачких институција и формирању научног подмлатка код нас и у свету. На основу свега наведеног и у складу са Правилником, жири је већином гласова донео одлуку да ове године Награда за животно дело буде додељена проф. др Дејану Тодоровићу.

Биљана Станковић добитница награде „Др Борислав Стевановић“

Након дискусије чланица жирија на састанку одржаном 9. маја 2025. једногласно је донета одлука да се за конкурсни период 2023/2024 награда додели књизи Биљане Станковић „Giving Birth To A Subject. Transition To Motherhood As An Embodied & Technologically Mediated Experience. Palgrave Macmillan–Springer Nature. Иако све књиге које су ушле у категорију ужег круга задовољавају све постављене критеријуме за награду, књига Биљане Станковић издваја се по својој оригиналности и значајном теоријском искорак који је направила, чиме остварује још већи допринос развоју психологије у Србији од осталих предложених издања. У наставку дајемо део образложење жирија ове одлуке:

„Укупног обима од 381 стране, књига се састоји од пет поглавља – уводног, три обимна аналитичка поглавља и завршног у коме се дају закључци. Књига се завршава индексом појмова и аутора. У уводном поглављу елаборира се комплексна природа феномена и он се позиционира у оквиру различитих теоријских традиција у психологији, али и изван ње. Наредна три поглавља усмеравају се на релевантне аспекте транзиције у материнство. Поглавље два испитује социо-културно посредовање искуства трудноће кроз анализу доминантних дискурзивних и нормативних оквира који обликују представе, понашања и одлуке жена. У наредном, трећем поглављу, ауторка се усмерава на детаљну анализу телесних аспеката трудничког искуства које је обликовано претходно мапираним културним репрезентацијама и праксама, као и доступним симболичким и материјалним ресурсима, са посебним акцентом на комплексни и динамични процес индивидуације бебе за мајку током трудноће. Четврто поглавље детаљно разматра искуство порођаја које је суштински одређено специфичним институционалним околностима које по правилу угрожавају агенсност жена и воде низу негативних исхода по њихово ментално здравље и добробит. Закључно поглавље указује на то како су дата емпијска анализа и критичко промишљање доминантних културних репрезентација и норми које окружују материнство, женских искустава, медицинских технологија и институционалних пракси, отворили простор за реконцептуализацију субјективности у психологији која се у овој студији посматра као отеловљена и вишеструко посредована социо-материјалним аспектима културе.

Реч је о изузетно теоријски иновативном, методолошки комплексном и на различите начине провокативном делу, које доноси јединствен допринос савременој психолошкој и друштвеној теорији. Њена главна снага лежи у развоју појма теловљене и дистрибуиране субјективности, чиме ауторка прелази границу традиционалног психолошког приступа идентитету и агенсности и уводи свеобухватну анализу искуства трудноће и порођаја као социома-

теријалног процеса. Комбинујући социо-културну психологију, феноменологију и студије науке и технологије, ауторка осветљава занемарене, пре-рефлексивне и телесне аспекте субјективног развоја.

Кроз пажљиво спроведену етнографску студију и аналитичку синтезу, књига показује изразиту методолошку софистицираност и интердисциплинарни ширину. Заснована је на лонгитудиналној студији у Србији и богата непосредним, вишеслојним сведочењима жена, као и анализом здравственог система и његових пракси. Самим тим, она има и снажну политичку и етичку релевантност јер критички промишља институционалне праксе које утичу на женско тело и субјективност у савременом друштву. Тиме ова монографија доприноси и проширењу психологије као науке и афирмише феминистичку и друштвено ангажовану епистемологију.

Осим доприноса развојној психологији животног тока, монографија, због фокуса на репродуктивна искуства и утицај медицинских пракси и процедура, доприноси и области здравствене психологије. Додатно, монографија се може препознати и као релевантан прилог области психологије жена и рода у психологији, која је усмерена на критичко преиспитивање традиционалне психологије и промишљање истраживања родних аспеката психолошких феномена као и специфично женских искустава и процеса. Књига, дакле, чини изузетно значајан и вишеслојан допринос психологији као науци, посебно у оквиру савремених настојања да се прошири разумевање субјективности, развоја и искуства у њиховом социокултурном, телесном и технолошки посредованом контексту. Вероватно најважнији допринос лежи у томе што књига отвара нову теоријску перспективу унутар социо-културне психологије, уводећи концепт теловљене субјективности која не зависи искључиво од језика и наратива, већ укључује и пре-рефлексивне, сензорне и телесне слојеве искуства. Тиме ауторка исправља значајан пропуст у доминантним психолошким моделима који често занемарују тело као место психолошке трансформације.

Да закључимо, из свега што је речено, јасно је да је реч о једној изузетно оригиналној књизи која доноси снажан теоријски допринос развоју психоло-

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

психолошке новине

Издавач: Друштво психолога Србије
ISSN 2217-9313

Психолошке новине уредило Друштво психолога Србије; Редакција: др Адела Зобеница, Соња Ивковић, Ана Миленковић; Сарадници: Јасна Вељковић и Драгана Косовалић, Јелена Минић, Меира Мрђенов, Саша Стојишић, Вељко Јовановић, Миљана Павићевић, Драгана Брдарић, Ана Окиљевић; Технички уредник и прелом: Вук Милосављевић; Заглавље: Стојан Пешановић; Штампа: ЦПП Београд; Адреса издавача: 11 000 Београд, Бушина 7/3; Секретар Друштва: Марија Вукотић Одоровић; Телефон: + 381 11 3035131; WEB: <http://www.dps.org.rs>; Прилоге слати на psiholoske.novine@dps.org.rs са назнаком ЗА ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ, Сlike: Pixabay

Жиро рачун: 170-755-77; Радно време од 8 до 15 часова. На основу мишљења Секретаријата за информисање Републике Србије бр. 413 01 189 91 1 д 20.02.1991.године, лист је производ из тарифног броја 8, став 1. тачка 1.алинеја 10, за чији се промет плаћа порез по стопи од 3 %.

гије субјективности тиме што доводи у фокус утеловљену, пре-рефлексивну и технолошки посредовану димензију женског искуства трудноће и порођаја – области које су у психологији традиционално занемарене или реадиковане на наративне, симболичке или биомедицинске описе. Посебна оригиналност, као што је истакнуто, огледа се у њеном теоријском споју социо-културне психологије, феноменологије и студија науке и технологије, што јој омогућава да премости јаз између „објективних“ медицинских дискурса и субјективних женских искустава. Због тога ову књигу видимо као кључан допринос развоју савремене социо-културне психологије, феминистичке психологије и психологије субјективности, уз потенцијал да редифинише теоријске и методолошке оквире у тим областима.

Поред председнице жирија проф. др Невене Буђевац, у жирију за избор награде „Борислав Стевановић“ налазиле су се проф. др Мирјана Беара Бењак, проф. др Ксенија Крстић, проф. др Душица Филиповић Ђурђевић, проф. др Јасна Хрнчић, проф. др Оливера Радовић, проф. др Ана Генц, проф. др Војислава Бугарски Игњатовић и проф. др Кристина Ранђеловић.

Наташа Тодоровић добитница награде „Живорад Жижа Васић“

Добитница награде за популаризацију психологије „Живорад Жижа Васић“ је Наташа Тодоровић. Како се наводи у образложењу жирија, који је радио у саставу: Весна Јањевић Поповић, Бранка Бешлић, Марија Вуловић, Добринка Кузмановић и Дијана Копуновић Торма, као председница жирија, за ову престижну награду предложена је једна кандидаткиња, а после приложене допуне о активностима у 2024. години, жири је сагледао комплетну документацију и приступио гласању. Након гласања констатовано је да су се сви чланови жирија изјаснили „За“ и једногласно је одлучено да овогодишња добитница награде Живорад Жижа Васић буде Наташа Тодоровић. Кроз свој научно-истраживачки рад колегиница Наташа Тодоровић бави се актуелним и друштвено важним темама из области савремене психологије, а посебно је видљив допринос популаризацији психологије старења, као једне веома важне а недовољно осветљене теме. Њен мултидисциплинарни приступ који обједињује психологију, јавно здравље и социјалну заштиту, резултирао је значајним доприносима, како у теорији тако и у пракси. Кроз више од 20 научних радова, међународне пројекте, тренинге и јавне медијске наступе, психолошке теме чини доступним и релевантним за ширу јавност.

Награда „Јосип Бергер“ Сари Дојчиновић и Јелени Јашовић

До затварања Конкурса за награду „Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад из психологије примењене у пракси за 2025. годину, пристигло је укупно пет предлога. Четири од пет предлога су адекватни и садрже потребну пратећу документацију. Након анализе садржине и формалне структуре радова, а у складу са пропозицијама и критеријумима дефинисаним Правилником за доделу награде „Јосип Бергер“, жири који су чинили Јелена Сладојевић Матић, Невена Ловринчевић, Миља Кривокућа, проф. др Мирјана Беара и проф. др Драган Жуљевић донео је одлуку да се награда „Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад из психологије примењене у пракси за прошлогодишњи период 2024 - 2025. године равномерно додели двома кандидаткињама.

Колегиница Сара Дојчиновић одбранила је мастер рад под називом „Тестирање интервенција усмерених на здравствена понашања младих: поређење ефеката на здравствено угрожавајућа и унапређујућа понашања“ под менторством проф. др Ирис Жежељ.

Колегиница Јелена Јашовић одбранила је мастер рад под називом „Евалуација програма психосоцијалне подршке намењеног младима: перспективе учесника и пружалаца услуга“ под коменторством др Маше Вукчевић Марковић и доц. др Биљане Станковић. Оба рада одбрањена су септембра 2024. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Добитници награде „Љубомир Љуба Стојић“

Друштвено признање „Љубомир Љуба Стојић“ за допринос раду и развоју секција, подружница или тела Друштва психолога Србије, реализацију значајних активности од организационог и стручног значаја, успешно ангажовање и умрежавање чланства и афирмацију психологије у широј заједници ове године су добили професор др Владимир Хедрих и редакција часописа „Психологија“, Весна Тафра Роквић и Јелена Зулевић и Горан Ракић. Како се наводи у образложењу комисије у чијем су се саставу налазили Валерија Манчук, Александра Пајевић и Радојка Шолак, током осмогодишњег мандата професора Владимира Хедриха као главног уредника, часопис „Психологија“ бележи континуирани и импресиван раст у свим релевантним сегментима. Од 2019. до 2023. године број пристиглих радова креће се између 120 и 130 годишње, а број објављених радова износи 25–29, што говори у прилог високој селективности и уређивачкој политици усмереној на очување научног квалитета. У 2024. години поднет је чак 191 рад, што је повећање од преко 50 одсто, у односу на 2023, а 45 радова је већ прихваћено за штампу, од чега је 11 у OnlineFirst формату. Часопис има планиране објаве до 2027. године, што сведочи о доследној редакцијској организацији и дугорочном поверењу аутора.

CiteScore индексе цитираности (SCOPUS) за 2023. годину износи 2.1 (у 2017. био 0.8), што је највећа вредност од оснивања часописа. Импаکت фактор Clarivate за 2023. износи 0.9, а часопис се на SCOPUS-овој листи померио са 29. на 39. перцентил. Овакви резултати показују снажно позиционирање часописа „Психологије“ у академском простору југоисточне Европе. Редакција је истовремено наставила са подршком младим ауторима – у 2024. години додељена су признања за најбољи рад младим истраживачима из земаља широм света, чиме је часопис учврстио статус отвореног и инклузивног међународног форума за размену знања. Упркос изазовима, почев од пандемије ковида 19 до појаве лажног сајта часописа, редакција је доследно очувала интегритет, квалитет и континуитет рада. Ови успеси остварени су упркос скромним техничким и

финансијским ресурсима у поређењу са часописима сличног ранга, што додатно истиче професионалну ефикасност и посвећеност редакције.

Весна Тафра Роквић је дугогодишњи активни члан ДПС-а и једна од кључних личности у Секцији за психологију музике, коју је водила у периоду од 2016. до 2023. године. Као представница Секције, била је чланица Извршног одбора ДПС-а (2014 - 2023), више пута делегат Скупштине, а тренутно је чланица Надзорног одбора ДПС-а и представница Друштва у Националном просветном савету Републике Србије.

Током мандата председнице секције, колегиница Весна Тафра Роквић је обезбедила умрежавање чланова, промовисала интердисциплинарност, подстакла сарадњу са музичким и психолошким факултетима, и подржала развој и значај психолошке праксе у музичком образовању. Њен рад укључује организовање научно-стручних скупова, учешће у националним радним телима и менторску подршку младим стручњацима.

Поред свега наведеног, Весна Тафра Роквић је дала немерљив допринос развоју психолошке праксе у раду са даровитим ученицима, као и широј примени психологије у музичком образовању. Као школски психолог са преко 35 година искуства, иницирала је и реализовала бројне обуке, менторске програме и стручне сусрете, а учествовала је и у изради стратешких докумената у сарадњи са Министарством просвете. Њен научно-истраживачки рад, укључујући коауторство више стручних радова, активно учешће у програмским и организационим одборима конференција, као и ангажовање у темама психосоцијалне подршке младима и превенције дигиталног насиља, додатно говори о њеном дубоком и системском приступу професији.

Посебно се истиче њена улога у афирмацији психолога у музичким школама и залагању за развој компетенција стручних сарадника у образовању даровитих ученика. Њен научно-истраживачки ангажман, бројна учешћа на конгресима ДПС-а, као и рад на пројектима од значаја за заштиту младих, додатно потврђују њен вишегодишњи и вишеслојни допринос.

Комисија је констатовала да је Друштву психолога Србије благовремено достављен предлог за доделу признања „Љубомир-Љуба Стојић“ колегиници Јелени Зулевић и информатичком стручњаку Горану Ракићу. Након пажљивог разматрања садржаја предлога, Комисија је једногласно закључила да оба кандидата испуњавају критеријуме за ово признање, с обзиром на изузетан и одржив допринос унапређењу рада Друштва психолога Србије у организационом и технолошком смислу.

Добитник награде „Никола Рот“ је, према одлуци ИО ДПС-а од 26.5.2025 удружење „Институт за позитивну психологију“ из Новог Сада. Одлуком Скупштине ДПС-а од 26.4.2025 почасно чланство додељено је Живораду Васићу и Јелисавети Роловић. Добитнице награде за први пријављени рад на конгресу који носи назив „Емоционална компетентност у односу на пол, образовање и старост“ су Валентина Нинић и Јована Милатовић. Добитници награде за најбољи постер под називом „Особине личности, пол, образовање, религиозност и политичка оријентација као предиктори различитих друштвених ставова“ су Анастасија Митровић, Дуња Панић, Александра Ђурчин и Селка Садиковић. Анастасија Митровић, Дуња Панић, Александра Ђурчин и Селка Садиковић.

Ове године установљена је нова награда „Константин Момировић“ коју ће ДПС додељивати својим члановима за изузетан научни допринос у области психологије остварен на интернационалном плану. Награда ће се додељивати на Конгресу психолога Србије од 2026. године.

ОКРУГЛИ СТО: ИЗАЗОВИ ЗА ПСИХОЛОГЕ У ВРЕМЕ ДРУШТВЕНИХ КРИЗА - ДОМЕТИ И ОГРАНИЧЕЊА СТРУКЕ

На глобалном и националном нивоу, наш свакодневни живот у последњих неколико година дубоко су обележиле кризе – почев од пандемије коронавируса, преко рата у Украјини који је изазвао асоцијације на деведесете године, с обзиром да се дешава у нашем европском комшилуку, преко антили-тијумских протеста које су заменили грађански протести изазвани масовним убиствима у основној школи „Владислав Рибникар“ и селима Дубона и Мало Орашје, па све до студентских и грађанских протеста насталих након пада настрешице железничке станице у Новом Саду, испод које је страдало шеснаест особа. Због своје временске акумулације, ови догађаји добили су квалитет колективне социјалне трауме, а психолози су били међу првима од којих се очекивало да пруже помоћ у решавању ових криза, оцењено је на округлом столу под називом „Изазови за психологе у време друштвених криза – домети и ограничења струке“.

Како је том приликом подсетила др Тамара Цамоња Игњатовић, председница Друштва психолога Србије, иако је рад психолога усмерен ка појединцу и ка групи, у времену друштвених криза важно је да тај рад буде усмерен и ка заједници, односно мењању социјалних услова који доводе до погоршања менталног стања појединаца.

„Мислим да је у времену озбиљних друштвених криза веома важно да не прилагођавамо појединца друштву, већ да мењамо околности које доводе до проблема са менталним здрављем. Ако говоримо о грађанском активизму, сложићемо се да је веома важно јавно заговарање и сарадња са доносиоцима одлука. Са друге стране, ми као стру-

ка имамо обавезу да подижемо критичност према друштвеним појавама које угрожавају душевно здравље. Резултати великог истраживања Мреже психосоцијалних иновација (ПИН) говоре у прилог тези да се ми боље осећамо када реагујемо, него када трпимо негативне појаве. И у најтежим животним околностима морамо пронаћи неки смисао, а када постоји свест и смисао одређене жртве, то даје одређену резилентност личности. У временима када су егзистенцијалне потребе угрожене, вредности су оно што држи „цигле“ нашег менталног здравља на окупу“, закључила је председница Друштва психолога Србије.

Др Драгица Павловић Бабић, професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, оценила је да се ми налазимо у стању континуиране кризе и додала да је ескалација на-

сила која се догодила у мају 2023. године, када су се за само два дана десила два масовна убиства у основној школи на Врачару и селима у околини Младеновца, нешто што је посебно обележило наше друштво.

„С обзиром да су сва истраживања говорила у прилог тези да је психолог централна фигура у школи, притисак који је вршен на наше колеге када се догодило прво масовно убиство у школи био је енорман. Ми смо у сарадњи са УНИЦЕФ-ом петнаест година реализовали програм „Школа без насиља“ и били веома поражени чињеницом да се десио масакр у школи „Владислав Рибникар“. Стиче се утисак да нам је то било још једно подсећање да смо се оријентисали на когнитивне исходе образовног процеса, а да смо заборавили на тзв. меке вештине као што су сарадња и развој емпатије код деце“, оценила је Драгица Павловић Бабић.

Професорка на Факултету организационих наука Ивана Ковачевић оценила је да ми као друштво идемо из једне кризе у другу, а притом не решавамо ништа, што доводи до нагомилавања траума.

„Мени је илустративан био одговор моје студенткиње која је истакла да су велики део њеног школовања обележиле кризне ситуације – када је кренула пандемија коронавируса, она је пошла у средњу школу коју је добрим делом похађала у онлајн режиму, а када је постала бруцош после свега месец дана почели су студентски протести и блокада наставе, која траје до данас. И то није само њена лична прича, већ прича целе једне генерације“, оценила је Ивана Ковачевић.

К. Ђорђевић

ОКРУГЛИ СТО „ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ СТУДЕНТСКИХ БЛОКАДА“

Студентски протести који су почели након пада настрешице у Новом Саду, испод које је живот изгубило 16 особа, трају готово седам месеци и довели су до блокаде великог броја високошколских установа. Иако су се у нашој новијој историји неколико пута дешавале студентске побуне, почев од 1968. године када су почели леви протести против „црвене буржоазије“, преко 1996/97 године када су академици месецима протестовали због изборних манипулација, па све до последњих година када су студенти побунили због проблема у високом образовању, никада студентски протести нису овако дуго трајали и у њима није учествовао овако велики број академика.

С обзиром да је ово један од најактуелнијих догађаја који се дешавају у нашој земљи и да је фокус јавности на друштвено-политичким аспектима догађаја, а да се психолошки аспекти готово не спомињу, недостаје и систематско разумевање доживљаја, емоција и мотива студената у блокади. Због тога је група истраживача са Филозофског факултета у Београду урадила истраживање на узорку од 504 студената свих државних универзитета који су активни у блокадама, са циљем да установе како изгледају мотивациони аспекти блокада, које емоције преваладају код учесника, како изгледа самоперцепција код студената у блокади и какве последице блокаде имају по ментално здравље. На округлом столу говорили су др Тамара Цамоња Игњатовић, председница Друштва психолога Србије и Матија Гвозден из Лаборато-

рије за истраживање индивидуалних разлика на Филозофском факултету у Београду.

Како је приликом промоције ових резултата истакао Војин Симуновић из Лабораторије за истраживање индивидуалних разлика (ЛИРА) Филозофског факултета у Београду, на округлом столу под називом „Психолошки аспекти студентских блокада“, теоретски оквир овог истраживања чини теорија социјалног идентитета, која говори да постоји тенденција ка позитивном самоопажању кроз припадност различитим групама, а да идентификација са групом укључује осећање припадности, важност групе за сопствени идентитет и емоционалну везаност за групу.

„У домаћем контексту видљива је висока кохезивност и организованост групе студената у блокади, али се поставља питање како изгледа њихово самоодређење идентитета у актуелном тренутку, односно са којим се групама више поистовећују. Први резултати овог истраживања говоре да је најснажнији идентитет код академика у овом тренутку – блокадни идентитет, који је чак и јачи од студентског, етничког, локал-патриотског, вршњачког, балканског... односно са групама којима припадају много дуже. Учешће у блокадама представља веома јак фактор кохезије за студенте који у њима учествују, створена је нека врста „новог идентитета“ који чини да се академици који учествују у блокадама снажно идентификују са том групом“, закључио је Војин Симуновић.

Професорка на Филозофском факултету у Бе-

ограду Марија Бранковић истакла је да је један од циљева истраживања била провера како идентификација са студентима у блокади и оцена групне идентификације предвиђају три исхода: учешће у студентским протестним акцијама, учешће у пленуму и намеру да се настави са блокадама. Она је навела да резултати подржавају претпоставке социјалноидентитетског модела колективне акције, да је снага привржености групи студената у блокади значајна детерминанта актуелног учешћа у студентским протестима и блокадама, као и да треба препознати значај новог студентског идентитета у политичкој мобилизацији младих.

Милица Манојловић, једна од ауторки овог пројекта, нагласила је да један од резултата овог истраживања гласи да је већи степен протестног ангажовања повезан са вишим нивоима позитивних осећања и различитих аспеката психолошког благостања, као и да су налази ове студије у складу са претходним истраживањима која су установила да су различити видови грађанског ангажовања позитивно повезани са мерама психолошког благостања. Резултати ове студије снажно сугеришу да су особе које су више ангажоване значајно срећније и склоније проживљавању различитих позитивних осећања, као и да су мање склоне проживљавању негативних. Значај грађанског ангажовања у развоју појединца посебно је изражен у адолесценцији и раном одраслом добу.

Катарина Ђорђевић

ПЛЕНАРНО ПРЕДАВАЊЕ: РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА У САРАДЊИ: PEER ТРЕНИНГ ЗА РАЗВОЈ КОМПЕТЕНЦИЈА РЕЛЕВАНТНИХ ЗА САРАДЊУ

Како да развијемо успешнију сарадњу између адолесцената док раде на решавању проблема у учioniци? Како да развијемо способност бољег проналажења решења за проблеме у учењу? Како да унапредимо личне компетенције ученика кроз активности ученика у учioniци? Како да боље разумемо учење кроз процес сарадње у нашим школама? Како да развијемо и евалуирамо специфичне програме подршке учењу у формалном образовању у Србији?

Одговоре на ова питања нуди PEER модел за креирање програма обуке наставника који је заснован на четири елемента ефективне сарадње у решавању проблема. Иако PEER на енглеском значи вршњак, то су и почетна слова кључних фактора који су релевантни за квалитет и продуктивност сарадње. Прво слово односи се на реч Personality и значи уважавање и коришћење разлика у личности, друго слово односи се на Exchange и значи познавање начина размене идеја путем дијалога, треће слово односи се на Emotional intelligence и значи препознавање, разумевање и регулисање емоција током сарадње, док се последње слово односи на Resources, односно тражење и коришћење спољних извора информација подршке.

Циљ овог пројекта, који финансира Фонд за науку Републике Србије у оквиру програма ИДЕЈЕ, јесте развој модела колаборативног решавања проблема у школском контексту и његова примена у формалном образовном систему у Србији. Како је на свом пленарном предавању под називом „Решавање проблема у сарадњи: PEER тренинг за развој компетенција релевантних за сарадњу“ истакао др Александар Бауцал, редовни професор на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, постојећа ситуација у формалном об-

разовању је таква да је групни рад релативно раширена метода у редовном образовању, али да доминантна пракса ипак одступа од модела који би могао да омогући ученицима развој компетенција за продуктивну сарадњу.

„Свима нам је много комфорније да сарађујемо са истомишљеницима и особама које деле наше погледе на свет. Још је отац психоанализе Сигмунд Фројд константовао како је „дивно сарађивати у атмосфери заједничких предрасуда“. Међутим, у реалности ми често морамо сарађивати са људима са којима се не слажемо, а развојна психологија је дошла до закључка да ми кроз сарадњу стичемо неке нове компетенције, што је Лав Виготски уобличио у идеју да тек кроз друге постајемо оно што јесмо. Стиче се утисак да се сви данас налазимо под социјалним притиском да будемо „најбоља верзија себе“ а сарадња нам омогућава да то и постанемо. Међутим, занимљиво је да резултати бројних истраживања говоре да тек у оквиру про-

дуктивне сарадње са другима који су другачији од нас ми развијамо индивидуалне компетенције, односно постајемо „боља верзија себе“. Односно, до најбољег решења долазимо када сарађујемо са људима који су потпуно различити од нас – и по вредностима, и по политичком убеђењу. Ми код младих особа морамо да градим капацитет за сарадњу са различитима, јер они неће моћи да раде без сарадње са особама од којих се разликују. Осим тога, образовање нове генерације постаје све више тимски, а све мање индивидуални спорт, па сарадња постаје важна и за ученике, и за наставнике и за школу као институцију“, истакао је др Александар Бауцал, оцењујући да ако нека школа добро функционише, то је онда прича о заједници у којој постоји сарадња наставника и осталих актера.

„На образовна постигнућа ученика највише утиче колективна ефикасност наставника, односно чињеница да се наставник не ослања само на своје компетенције. Школа је прва друштвена институција коју дете среће у животу и први утисак који оно стиче у друштву. Због тога је веома важно да дете што раније учимо како да сарађује са осталим ученицима“, нагласио је Бауцал.

Управо због тога, главни циљеви пројекта PEERSolvers су развијање PEER модел тренинга који ће бити заснован на постојећим научним истраживањима, евалуирање капацитета PEER модел тренинга да унапреди квалитет сарадње ученика, евалуирање капацитета PEER модел тренинга да подржи развој индивидуалних компетенција ученика на основу квалитетније сарадње и идентификовање ослонаца и препрека за примену тренинга у школама.

Катарина Ђорђевић

ПЛЕНАРНО ПРЕДАВАЊЕ: ШКОЛА БЕЗ ЂАКА - ДЕПОПУЛАЦИОНИ ТРЕНДОВИ И ПАМЕТНЕ ПОЛИТИКЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Од 2002. до 2022. године број новорођене деце у нашој земљи пао је за 18 процената, док је број ученика у доуниверзитетском образовању смањен чак за трећину. Међутим, овај пад броја ђака у основним и средњим школама није равномеран – док просечан број ученика у београдским школама износи 453, дотле у школама источне и јужне Србије просечан број ђака у школи износи 96. Све демографске пројекције говоре да ће се ови трендови наставити, јер су осим пада броја новорођене деце, у Србији интензивне интерне миграције становништва ка већим местима, као што су Београд и Нови Сад, док мања места одумиру и уписују све мањи број ученика. Осим тога, нашу земљу карактеришу и интензивне екстерне миграције, па процене говоре да око 15 одсто грађана Србије живи у иностранству, а популација емиграната константно расте, истакла је др Драгица Павловић Бабић, професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, на пленарном предавању под називом „Школа без ђака – депопулациони трендови и паметне политике у образовању“.

„Разлике у броју ученика у основним школама постале су толико велике да то постаје један од горућих проблема образовног система. Статистика говори да у 60 одсто школа у Србији иде пет одсто ученика, односно да су оне готово празне и налазе се пред гашењем. Чак су и у Београду, у коме живи готово четвртина грађана Србије, неке основне школе биле угашене, јер су уписивале мали број ђака. Са друге стране, постоје школе које имају у одељењу 30 и више ђака. Додатни проблем представља чињени-

ца да су некада родитељи морали да уписују децу у школе којима територијално припадају, али се све променило када је родитељима законски дозвољено да уписују децу у школе у које желе. Са друге стране, постоји велики број школа са мање од педесет ученика у генерацији и оне се углавном налазе у мањим местима“, навела је професорка Павловић Бабић.

Демографски трендови не утичу само на број ђака, већ и на наставни кадар, па се просвета већ сада суочава са драматичним недостатком наставника природних наука и енглеског језика, а подаци о броју уписаних бруцоша на тзв. наставничке факултете, односно високошколске установе које школују наставнички кадар, говоре да се прошле године у Новом Саду на смеру наставника хемије није пријавио ниједан кандидат, док се у Београду пријавио један бруцош. За наставника математике на Математичком факултету пријавило се само 14 кандидата.

„Оно што треба да нас забрине јесте релативно висок проценат младих у Србији који спадају у тзв. неет категорију, а бројке говоре да чак 15,8 одсто младих узраста од 15 до 29 година нити ради, нити се школује – просек за Европу је 11,7 одсто. Због тога се морамо борити за образовну будућност сваке младе особе, јер бројке говоре да велики број Рома „испада“ из школског система, а дуално образовање које младе усмерава ка одређеном послодавцу доста сужава животне изборе младих, јер се деца уско специјализују за рад у фабрикама, углавном за ниске плате. Деца из осетљивих група по правилу имају нижи школски успех, а последњих година суочавамо се са повратком деце са сметњама у развоју из

основних школа у тзв. специјалне школе, јер се тамо осећају емоционално прихваћенијим“, нагласила је др Драгица Павловић Бабић.

Она је навела да подаци говоре да деца са физичким и менталним сметњама имају просечан школски успех 2,03 што значи да готово из свих предмета имају двојке, просечан школски успех деце са тешкоћама у учењу је 2,28 а просечан школски успех деце из неповољних социјалних средина 2,5.

Говорећи о демографским пројекцијама, др Драгица Павловић Бабић је истакла да ће се становништво Србије и у будућности смањивати, али пад становништва неће бити равномерно дистрибуиран – мањи пад становништва биће у оним деловима наше земље које привлаче унутрашње мигранте, као што су Београд, Нови Сад, Ниш и Суботица, а највећи пад прогнозира се у западној, источној и југоисточној Србији – од 30 до 40 одсто.

К. Ђорђевић

ОБЈАШЊЕЊЕ

У мајском броју „Психолошких новина“ техничком грешком објављено је да се међу усвојеним документима на овогодишњој скупштини Друштва психолога Србије налази и Правилник о поступку прихватања обука и вођењу регистра додатног стручног усавршавања. Наиме, овај правилник није усвојен већ је од стране скупштине враћен на дораду.

ОКРУГЛИ СТО: ПРИТИСЦИ НА ПСИХОЛОШКУ СТРУКУ - ИЗМЕЂУ ПРОФЕСИОНАЛНИХ СТАНДАРДА И СИСТЕМСКИХ ОГРАНИЧЕЊА

Са каквим се притисцима психолози суочавају у свакодневном раду, како их превазилазе, које су могућности наше струке и шта доприноси очувању стандарда рада, била су главна питања о којима се дебатовало на округлом столу под називом “Притисци на психолошку струку: између професионалних стандарда и системских ограничења”, који је модерирала Анита Поповић.

Татјана Даничић, психолог у Центру за социјални рад Вршац и председница секције психолога у социјалној заштити, оценила је да је реформом система социјалне заштите, стручњацима у овом систему наметнуто око 500 услуга - од писања налога у поступку развода брака, спречавања насиља у породици, давања новчане социјалне помоћи, до персоналне асистенције и личних пратилаца. Метод вођења случаја који је уведен 2008. довео је бројне обавезе стручњацима, а то у пракси значи да један водитељ случаја у сваком центру за социјални рад има најмање 200 предмета за које је задужен током једне године.

„Ми се често налазимо у ситуацији да радимо уз помоћ штапа и канапа, а притисци које трпимо су бројни – у недостатку норматива, ви можете да имате 200, 500 или 700 предмета и да се од вас очекује да те предмете завршите у року који вам постави неко други, било да је то суд или неки други орган. Процедуре су прегломазне, немогуће за реализацију и често веома бесмислене. Један велики део притиска долази од корисника са којима радимо. Неки од њих јасно и гласно кажу „Ја ћу да вас убијем“. Када поднесете пријаву тужилаштву, питају вас да ли је то неко чуо или видео осим вас и по правилу се такве пријаве да вас одбацују. Људи вам прете непосредно и на друштвеним мрежама и по правилу нема никакве реакције система. А трећа врста притиска долази из медијског простора где нас прозивају да смо неспособни, некомпетентни, корумпирани или незналице”, закључује Татјана Даничић.

Стана Будурић, психолог у Основној школи “Стеван Дукић” оценила је да посао психолога и педагога у основним и средњим школама није био довољно добро дефинисан, односно није било баш најјасније ко шта треба да ради. Мањак времена, превише обавеза и недовољно времена које се проводи у раду са ученицима доводи до тога да психолог у школи која има око 700 ученика има свега десет минута времена да проведе са сваким ђаком, родитељем и наставником.

Дуња Симић, клинички психолог и председница ИО ДПС-а, која је годинама радила у Министарству унутрашњих послова, изразила је жаљење што не постоји ниједна активна секција психолога у полицији већ две године.

“Оно што је веома актуелно у МУП-у, а оно што је проблем у свим системима, јесте то да психолога нема довољно. У овом министарству запослено је око 41.000 људи и укупно 35 психолога, односно 30 психолога, плус пет у жандармерији. У САЈ-у нема ниједног психолога, у хеликоптерској јединици такође нема запослених психолога, а цео МУП се ослања на 30 психолога који су распоређени по полицијским управама, јединицама у седишту министарства и Одељењу за психолошку делатност.

Нажалост, у последње време присутна је негативна кампања према тестирању и вођењу интервјуа. Често се чују примедбе на рад психолога од стране старешине или родитеља кандидата који нису прошли на психо тесту, а наше колеге у МУП-у су све време у комуникацији са професорима са Филозофског факултета и користе

стандардизоване мерне инструменте који никада не дискриминишу. Друго, постоји примедба да се психолошки интервјуи лоше воде. Када сам питала шта су конкретне замерке, кажу да постављамо исувише лична питања. То, примера ради, значи да када тестирамо хередитет и породичну анамнезу, кандидате превише питамо за маму, тату, бабу и деду. Оно што је добро јесте да су психолози међусобно веома добро повезани унутар полиције и имају подршку синдиката, а и имају вољу и наду да ће функција људских ресурса бити уважавана”, нагласила је Дуња Симић.

Илуструјући стање у приватном сектору, извршна директорка Центра за ратну трауму у Новом Саду Бранислава Стевић, истакла је да нема зоне која је више „сива“ од зоне тзв. психотерапије у приватној пракси.

“Зашто кажем такозване? Када сам 2004. године кренула на РЕБТ едукацију, нико није могао да упише овај терапијски модалитет, а да није психолог. То је тада билотолито нормално, да нико није питао за образовање људи који су дошли на едукацију. 2009. сам уписала трансакциону анализу и потпуно исти обичај био је и тада. То значи да је пре само 15 година било незамисливо да ће неко ко није психолог уписати неки психотерапијски модалитет, а данас то може свако ко жели. Један велики психотерапијски модалитет у Новом Саду је већински уписао генерацију непсихолога. Постоји велики број приватних факултета на којима можете стећи солидно знање из психологије, али доношење Закона о психолошкој делатности је једини начин да наша струка не буде дискриминирана и дискредитована”, закључила је Бранислава Стевић.

Весна Пејчиновић, психолог инспектор у Министарству одбране Војске Србије, подсетила је да у Војсци раде припадници готово свих професија, а задатак психолога јесте да разговара са сваким запосленим који има проблем.

“Морам да кажем да ја у систему радим без притиска и у складу са стандардима струке. Често сам била у прилици да разговарам са запосленима који имају проблем од стране претпостављеног или кажу да систем нема разумевања за њих или не брине о њиховом стандарду и статусу. Када поставим питање а шта сте ви предузели да заштитите

стандарде струке и супротставите се, најчешћа реакција је тајац. Огромна већина оних који су се жалили на притиске система нису предузели ништа, само мали број јесте. Та мала група људи има неке особине које су им заједничке – оне су способне и ефикасне у својим професијама”, закључила је Весна Пејчиновић.

Др Весна Гаврилов Јерковић, редовна професорка на Филозофском факултету у Новом Саду, подсетила је да ми имамо закон о условима за обављање психолошке делатности који минимално уређује неке наше услове, али апсолутно не дефинише позицију наше струке у односу на друге струке, што је дефинисано новим предлогом закона.

“Оно што је јако важно јесте што се законом предвиђа регулација струке од стране нас, односно да смо ми ти који регулишемо наш положај у ширем професионалном контексту, као и формирање коморе, а комора има бројна овлашћења која су сада пребачена на друга министарства. Ми данас законски немамо регулисано напредовање у струци, пред законом ви сте психолог, без обзира да ли сте магистар или доктор наука. Постоји тренутно веома пејоративан став према нашој дипломи, као да су психолози потпуно некомпетентни теоретичари који ништа са праксом немају, што је делимично тачно, јер се тренутно осим у неким сегментима као што је просвета или социјална пракса, нигде не подразумева да ми имамо годину дана супервизираних праксе која се завршава стручним испитом и квалификује нас за рад, јер диплома заиста није довољна. Ми треба да се оспособимо за практичан рад.

Друга ствар је да комора подразумева да ми можемо да се усавршавамо колико желимо и колико друга институција тражи од нас у различитим сегментима и да стекнемо одређене лиценце. Ми психолози треба да регулишемо наш рад, а не неке друге институције. Проблеме не можемо решити тиме што волимо наш посао и добро га радимо. Морамо да се боримо за статус струке. Комора мора да комуницира са праксом и са факултетима, свака област психологије треба да добије своју операционализацију, а не да нам правилнике праве неки други”, закључила је Весна Гаврилов Јерковић.

Катарина Ђорђевић

ОКРУГЛИ СТО „СТАТУС ПСИХОЛОГА У ШКОЛАМА – ШТА МОЖЕМО ЗАЈЕДНО“

Упркос великој љубави и ентузијазму са којом школски психолози обављају свој посао, они се сусрећу са све већим бројем изазова у свом свакодневном раду – број стручних сарадника зависи од броја одељења, па школе са мањим бројем ученика морају да бирају између психолога и педагога, што у пракси значи да један стручни сарадник ради и као психолог и као педагог. Осим тога, статус и положај психолога у школама урушава се на различите начине и на различитим нивоима, а задужења и послови психолога истовремено постају све већи обимнији и сложенији. Низ здравствених и друштвених криза са којима се суочавамо у протеклој деценији, почев од пандемије коронавируса, преласка на онлајн наставу, учесталих дојава о бомбама у школама, масакра у Основној школи „Владислав Рибникар“ и грађанских протеста који трају већ неколико месеци и који су довели до делимичне или потпуне обуставе наставе у једном периоду, довели су и до повећаних потреба у раду на превенцији и заштити менталног здравља, пре свега деце и младих.

Због тога су се чланови проширене радне групе Друштва психолога Србије у претходном периоду бавили правилником о компетенцијама психолога у школама и правилником о раду психолога, правилником о оцењивању у основним и средњим школама, којим је било предвиђено да директори и секретари школа оцењују рад психолога, иницијативама да се у регистрима ЈИСП-а психолози препознају као наставно особље, иницијативама да се донесу нормативи броја ученика са којима ради један стручни сарадник, као и иницијативом да се регулише радно време психолога, истакли су учесници округлог стола под називом „Статус психолога у школама – шта можемо заједно“, који је одржан на 73. Конгресу психолога Србије.

Како је приликом отварања овог округлог стола истакла Бранка Тишма, која је цео свој професионални век провела у просвети, већина послова која се обавља са ученицима не може да се ради током наставе, а често се подразумева да ће стручни сарадници радити 24 часа дневно, седам дана у недељи и то без надокнаде. Због тога је, како је нагласила, веома важна иницијатива да се регулише радно време психолога, као и да се регулише статус психолога који држи часове грађанског васпитања.

„У Јединственом информационом систему просвете (ЈИСП) наведено је да је психолог ненаставно особље. Ми смо апеловали да се то измени, а добили смо одговор да то није могуће, јер по ЗОСОВ-у послове учења и подучавања ученика обавља настав-

ник, а стручне послове обавља психолог. Међутим, онда се сусрећемо са парадоксом да онај ко обавља стручне послове има најмању плату у просвети, односно да учитељ који је данас почео да ради, а сутрадан постао разредни старешина, има већу плату од психолога. Подаци, иначе, говоре да око 2.200 психолога и педагога обавља послове стручних сарадника у просвети“, истакла је Бранка Тишма.

Билансирајући активности радне групе у протеклим годинама Марина Павловић је истакла да су се током 2009/2010 бавили правилником о раду стручних сарадника, а последњих неколико година пред психологе се поставља задатак да дају детаљне писане извештаје родитељима шта је учињено на адаптацији њиховог детета. Она је оценила да су са различитим министрима имали различити ниво сарадње и разумевања о стању и положају стручних сарадника – у мандату министра Срђана Вербића донесен је Правилник о оцењивању у основним и средњим школама који је психолозима донео доста проблема, док је министар Младен Шарчевић разумео значај психолога у образовању, али су му руке биле везане од стране Министарства финансија. Марина Павловић је подсетила да је у сарадњи са Бранком Тишмом претходних година држала вебинаре о улози психолога и педагога у надзору школе и процени зрелости за полазак у школу, посети наставном часу, унапређивању сарадње са родитељима и друге.

Представљајући резултате истраживања о положају стручних сарадника у школама који је урадила на узорку од 182 стручна сарадника (101 психолога и 81 педагога) из 117 основних, 64 средње, четири музичке, две школе за децу са посебним потребама и две предшколске установе, председница Републичке секције психолога средњих Ружица Петровић Гашевић истакла је да у 4,9 одсто школа ради само психолог, у 11,5 одсто школа ради само педагог, у 28,6 процената школа раде психолог и педагог са пуним радним временом, у 26,9 одсто школа раде психолог и педагог, али само један са пуним радним временом, док је у осталим школама мало већи број стручних сарадника са (не)пуним радним временом. Практика показује да је један стручни сарадник најчешће запослен у школама са 100-300 ученика, иако има примера да стручни сарадник ради у школи која има мање од сто и више од 700 ученика.

„На питање да ли имате основне услове за рад, свега 41,8 одсто стручних сарадника навело је да има своју канцеларију, 57,7 одсто њих канцеларију дели са другим, рачунар има 94 одсто испитаника, штампач 87,4 процента њих, интернет конекцију 92,9 одсто ис-

питаника, службени телефон 40 одсто њих, што значи да просторно-технички услови рада нису испуњени у потпуности. Подаци говоре да је за 83,5 одсто испитаника радно време у школи шест сати, 7,7 процената њих каже да ради осам сати, док је 8,8 одсто испитаника дописало да немају јасно радно време, односно да су доступни стално и да раде док не заврше. На питање које тестове користите у раду са ученицима, чак 11,8 одсто колега одговорило је да нема ниједан тест способности, а 14,8 одсто њих нема ниједан тест личности у канцеларији. Од тестова способности које користе јер их имају, 56 њих наводи Ревиск, 38 каже да користи КОГ 3, 31 њих користи Прогресивне матрице у боји, док 21 има Гудинаф Харис тест. Од тестова личности 21 њих користи Махвер, КОН 6 има 17 њих, док Великих пет +2 користи 15 њих. Забрињавајуће звучи податак да од 101 психолога чак 38 њих није прошло обуку за примену психолошких тестова, већ се само ослањају на приручнике. Највећи број учесника у овом истраживању (139) жали се на превише администрације, 115 њих наводи оптерећење пословима који нису послови стручних сарадника, 111 њих каже да је то рад у многобројним тимовима, 101 наводи преобимност посла, 83 стручна сарадника каже да све више ученика има проблем са менталним здрављем, док 73 њих наводи нејасне задатке од стране надређених у министарству.

Весна Гаврилов Јерковић, професор на Филозофском факултету у Новом Саду и члан Извршног одбора ДПС-а оценила је да је трагедија која се 3. маја 2023. догодила у Огледној основној школи „Владислав Рибникар“ у Београду оголила сву незаштићеност позиције психолога у школама, јер су они били једини који су били прозивани, кажњавани и провлачени кроз медије.

„Оно што је заједничко психолозима и педагозима јесте да су законски дискриминисани, јер нису стручни радници, већ сарадници и свакодневно виде последице тог статуса, пре свега кроз плату и положај на раду. Постојећи Закон о условима за обављање психолошке делатности је такав да ми зависимо од бројних министарстава, а када се буде формирала струковна комора велики број надлежности прећи ће на комору“, подсетила је др Гаврилов Јерковић.

Нада Станков, члан Радне групе ЗУОВ-а и ДПС-а, представила је три документа која је ова радна група са координаторком Елеонором Влаховић, психологом ЗУОВ-а, урадила: Стандарди компетенција стручног сарадника психолога у школи и дому ученика; Опис послова психолога и Програм рада психолога. Кроз ова документа јасно су видљиве компетенције и послови психолога. Компетенције представљају скуп функционално интегрисаних знања, вештина и ставова које треба да поседује психолог као стручни сарадник у установи како би свој посао обављао успешно. Области компетенција психолога су: 1. Професионално деловање; 2. Комуникација и сарадња; 3. Професионалан развој и 4. Унапређивање образовног васпитног рада установе. Послове које психолог у школи обавља односе се на планирање, идентификацију, процену, праћење, превенцију, едукацију, интервенцију, психолошко саветовање, консултовање, координацију, сарадњу, истраживање и евалуацију. Програм се остварује у складу са описом посла и компетенцијама психолога. Представљени документи дају могућност не само психолозима почетницима већ и директорима школа да схвате значај места и улогу психолога у животу и раду школе. Документи се очекују на усвајање и представљање на НПС-у, након што су прошли позитивну оцену колега из МПС-а.

Катарина Ђорђевић

РЕГУЛАТИВА У ПСИХОТЕРАПИЈСКОМ ОБРАЗОВАЊУ, УСЛОВ БЕЗ КОГА СЕ НЕ МОЖЕ

Ко се може бавити психотерапијом? Колико су психолози и други сродни стручњаци својим образовањем и праксом припремљени за ову делатност? Да ли је психотерапија независна професија или је то делатност која се доминантно ослања на психолошке концепте и концепте сродних дисциплина? Да ли су за психотерапију нужна знања из психопатологије и психодијагностике? Колико је важно познавати методологију и резултате истраживања психотерапије? Ко може да спроводи обуку из психотерапије? Ко може да похађа такву обуку? Које су нужне компоненте обуке из ове делатности? Колико је важно теоријско и стручно знање а колико лично искуство разумевања својих интрапсихичких процеса и интерперсоналних релација? Да ли особе без формалног образовања из помагачких професија у области менталног здравља могу кроз неформалне едукације да стекну квалификацију психотерапеута? Да ли су сертификати који се добијају након неформалних обука законски валидан доказ стечене квалификације? Ко може да акредитује обуке и да даје лиценце за обављање неке делатности?

Ова и слична питања данас поставља значајан број наших психолога и других стручњака који претендују да се баве психотерапијом. Зашто су она постала тако важна и тако актуелна? Између осталог, то је повезано и са чињеницом да је психотерапија у последњих неколико деценија доживела и концептуалну и професионалну експанзију. Док концептуална експанзија за последицу има изостанак консензуса међу стручњацима о томе који су основни циљеви и механизми психотерапијске промене, професионална експанзија, оличена у драматичном повећању броја особа које се обучавају и које на тржишту нуде психотерапијске услуге, за последицу има комерцијализацију психотерапије и са тим повезано значајно померање граница у вези тога које компетенције су потребне да би се неко бавио психотерапијом и шта уопште јесте овлашћена а шта неовлашћена пракса. Ово је између осталог омогућено и изостанком јасне законске регулативе психотерапије у великом броју земаља света па и код нас.

Када говоримо о нашим просторима, обука и стручно усавршавање из психотерапије се обављају доминантно кроз неформалне едукације а терапеутски рад обављају стручњаци различитих профила и нивоа обуке док је регулација њиховог рада ван институционалне контроле. Нека од најважнијих питања које за собом повлачи овај изостанак законске регулативе јесу управо горе наведена питања ко може да се бави психотерапијом и како се стичу компетенције и право да се неко бави овом делатношћу. Осим тога, изостанак законске

регулативе за собом повлачи и потешкоћу лиценцирања делатности, потешкоћу регулације организовања и спровођења саме праксе, успостављања норми као и санкција у случају некомпетентног или неетичног деловања.

Управо наведеним темама се на овогодишњем Конгресу психолога Србије бавио округли сто под називом “Регулатива у психотерапијском образовању, услов без кога се не може”, који је окупио угледне представнике Савеза друштава психотерапеута Србије и Друштва психолога Србије и који је привукао велико интересовање учесника конгреса. У отвореној и аргументованој дискусији, професори Томислав Гајић, Весна Дуканац, Бранка Стаматовић Гајић, Весна Гаврилов-Јерковић, психолог докторанд Александар Стевановић, уз подршку професора права Велисава Марковића, указали су како на правни статус обука које се спровode код нас тако и на путеве како се може постићи законска регулација психотерапије и психотерапијског образовања поштујући друге законске регулативе релевантне за питања стицања професионалних компетенција. Након темељног представљања развоја психотерапије и начина на који су се обучавали први стручњаци из ове области код нас, професор Гајић, иначе један од ретких наших стручњака који је након специјализације из психијатрије завршио формалну субспецијализацију из психотерапије, је позвао професора Марковића да упозна све присутне са правним оквирима и могућностима стицања компетенција у области психотерапије као и са правним статусом едукација и сертификата који се добијају таквим едукацијама. Том приликом је наведено да сертификати у нашем законском систему

немају статус званичног документа који даје квалификацију и да је, када је у питању делатност за коју је предвиђено високо образовање, једини такав законски документ диплома добијена од акредитоване високошколске институције, након чега је уследила веома динамична и продуктивна дискусија учесника са честим укључивањима и заинтересоване публике. Неки од учесника су истакли да је важно разликовати формално образовање за психотерапију, које би по нашим актуелним прописима требало да подлеже Закону о високом образовању као и Закону о националном оквиру квалификација, од стручног усавршавања стручњака из области менталног здравља које може бити организовано и у виду формалне и неформалне обуке.

Један од свакако најважнијих закључака овог округлог стола је нужност доношења Закона о психолошкој делатности те да би тај закон могао представљати правни и системски темељ и за доношење будућег Закона о психотерапији с обзиром да би то био за сада једини закон у Србији у којем се психотерапија наводи као делатност - не ексклузивно психолога - чиме се отвара простор за заједничку изградњу јасног правног оквира психотерапије, односно да Закон о психолошкој делатности, гледано из угла права и законских прописа, није у супротности него је у интересу доношења и Закона о психотерапији. У том духу, учесници су у завршници округлог стола констатовали да институције које желе озбиљну и одговорну регулативу психотерапије треба да успоставе дијалог попут овог који је успостављен на овом округлом столу и да сарађују, а не да делују као супротстављене стране.

Катарина Ђорђевић

ЈЕЛИСАВЕТА САЊА РОЛОВИЋ ПОСТАЛА ПОЧАСНИ ЧЛАН ДПС-А

Рођена у породици лекара, дечијег нефролога и професорке Медицинског факултета у Београду Милене Поповић Роловић и професора хематологије Зорана Роловића, др Јелисавета Сања Роловић имала је више него занимљив приватни и професионални пут. Након што је одлучила да упише и заврши студије психологије на Филозофском факултету у Београду, магистрала је на Медицинском факултету у главном граду, а потом је решила да постане најбољи породични психотерапеут на свету и отишла у Њујорк, где се годинама едуковала на Акермановом институту за породицу и докторирала у области клиничке психологије. Радила је као асистент на њујоршком Медицинском факултету на

програму за жртве насиља и предавала на Колумбијском универзитету као ванредни професор. Сања Роловић је и акредитована супервизор за брачну и породичну терапију, а 2015. у нашој земљи започиње пројекат усмерен на јачање друштвене свести о сексуалном злостављању деце. Годињу дана касније додељена јој је донација УНИЦЕФ-а за решавање питања сексуалног злостављања деце у Србији, а до данас је одржала велики број предавања о сексуалном злостављању лекарима, полицији, судијама и психолозима. На свечаном отварању овогодишњег Конгреса психолога Србије њој је додељено почасно чланство у Друштву психолога Србије, након чега је организовано „Вече са Јелисаветом Сањом Роловић“, на

коме је она говорила о најзанимљивијим детаљима из своје богате професионалне биографије.

Сања Роловић је том приликом подсетила на резултате прве националне студије о сексуалном злостављању деце, који говоре да је готово свако десето дете у нашој земљи доживело неку врсту сексуалног насиља током свог живота и поново указала на све мањкавости система који треба да ради са дететом и породицом у којој је откривено сексуално насиље. Она је такође подсетила да су починиоци насиља најчешће особе од великог поверења детета и истакла да је лојалност коју деца често имају према свом злостављачу у породици само једна од ствари због које је проблем толико деликатан. **К. Ђорђевић**